

بررسی و شناسایی شاخص‌های کیفیت زندگی در محلات شهر تهران

مهرداد آهنگرزاده

چکیده

هدف: بررسی و شناسایی شاخص‌های کیفیت زندگی در محلات شهر تهران می‌باشد. **روش:** از انواع کاربردی - توصیفی و تحلیلی و از جهت نوع روش، پیمایشی می‌باشد، از منابع و متون معتبر کتابخانه‌ای، استنادی و شبکه جهانی اینترنت بهره برده است، همچنین از نظرات کارشناسان و متخصصان و مدیران شهری در شهرداری تهران نیز استفاده شده است. از آزمون T-test برای تأیید مدل استفاده شده است. برای سنجش پایایی پرسشنامه از آلفای کرونباخ و برای سنجش روایی پرسشنامه از روش دلفی تعدیل شده استفاده شده است. جامعه آماری شامل مدیران و کارشناسان خبره حوزه مدیریت شهری در شهرداری تهران که تعداد آن‌ها ۵۰ نفر می‌باشد و با استفاده از فرمول کوکران و از روش نمونه‌گیری تصادفی ساده، تعداد ۴۴ نفر به عنوان نمونه آماری انتخاب شدند. از آزمون کلموگروف - اسمیرنف برای تست نرمال بودن و از آزمون One sample t-test برای تأیید فرض و مدل تحقیق استفاده شده است.

نتیجه‌گیری: این تحقیق نشان داد که شاخص‌های کیفیت زندگی در محلات شهر تهران دارای ۲۵ مورد می‌باشد و بر اساس این تحقیق شهروندان و مدیران شهری می‌توانند با تقویت این شاخص‌ها به بالا بردن کیفیت زندگی در محلات شهر تهران کمک نمایند.

شاخص‌ها عبارت‌اند از: ۱- کیفیت مسکن ۲- زیبایی و جذابیت محله ۳- رضایت از تجهیزات پیاده‌روها ۴- رضایت از سازگاری کاربری‌ها ۵- رضایت از وضعیت خیابان‌ها ۶- رضایت از فضای سبز محله ۷- دسترسی به امکانات آموزشی ۸- دسترسی به امکانات بهداشتی ۹- دسترسی به مراکز ورزشی ۱۰- دسترسی به مراکز تفریحی ۱۱- دسترسی به حمل و نقل عمومی ۱۲- دسترسی به مراکز فرهنگی ۱۳- دسترسی به مراکز اداری ۱۴- رضایت از امنیت محله ۱۵- همسایگی امن ۱۶- فرصت‌های شغلی ۱۷- میزان درآمد ۱۸- امنیت اشتغال ۱۹- امنیت جانی و مالی ۲۰ رضایت از کمبود آلودگی زیست‌محیطی و صدا ۲۱- رضایت از سیستم دفع پسماند ۲۲- رضایت از نظافت محله ۲۳- رضایت از آب آشامیدنی ۲۴- رضایت از سیستم دفع آب‌گرفتگی ۲۵- مقاومت در برابر خطرهای طبیعی.

کلمات کلیدی: کیفیت زندگی - مدیریت شهری - محلات شهر تهران

مقدمه

رشد سریع شهرنشینی در دهه‌های اخیر و بی‌توجهی به ابعاد کیفیت زندگی انسان پیامدهایی نامطلوب در سطح سلامت فردی و اجتماعی شهرها به دنبال داشته است. همچنین، باعث چرخه نامطلوبی از عدم تعادل‌های اجتماعی - اقتصادی و زیست‌محیطی و در مجموع نزول کیفیت زندگی شهری شده است. یک از رویکردهای نوین در زمینه اصلاح و گسترش مفهوم توسعه شهری مطرح‌شدن مفهوم کیفیت زندگی و دخالت دادن شاخص‌های اجتماعی و کیفی در اهداف توسعه و عمران شهری و منطقه‌ای است. (ابراهیم زاده & قادرمرزی، ۱۳۹۴) بیاگیا و همکاران، ۲۰۱۸ اعتقاد داشتند، کیفیت زندگی عنصر کلیدی شهرها و مناطق جذاب و رقابتی است، زیرا نشان‌دهنده عامل جذب و نگهداشت افراد، شرکت‌های جدید و نیز جمعیت‌های ساکن است. بنابراین، ضرورت اندازه‌گیری کیفیت زندگی به شکل فزاینده‌ای اهمیت یافته است. (قدیری م. & همکاران، ۱۳۹۷). کیفیت زندگی عمدتاً به عنوان رضایت از زندگی، خوشبختی و سعادت، رفاه و آسایش شناخته می‌شود و سطح توقع نیازهای انسان را منعکس می‌کند. (قدیری م. & همکاران، ۱۳۹۴) همچنین، سازمان بهداشت جهانی کیفیت زندگی را چنین تعریف می‌کند: (کیفیت زندگی ادراک فرد از موقعیت زندگی خود در چارچوب نظام‌های فرهنگی و ارزشی است که در آن زندگی می‌کند و با اهداف، معیارها، و دغدغه‌های او رابطه دارد. این امر بسیار گسترده است و به شیوه‌های پیچیده تحت تأثیر سلامت فیزیکی، حالت روانی، و میزان استقلال و روابط او با جنبه‌های مهم محیط وی قرار دارد). گستردگی مفهوم کیفیت زندگی و نیز پیچیدگی آن به گستردگی ادبیات کیفیت زندگی منجر شده است. (حجازی & همکاران، ۱۳۹۴) بیاگیا و همکاران بیان داشتند، البته باید خاطر نشان کرد که جست و جوی معیارهای مناسب کیفیت زندگی به خاطر پیچیدگی این مفهوم کار ساده‌ای نیست. کمبود تعریف مشترک در ادبیات نظری مربوطه تأییدکننده این موضوع است. (قدیری م. & همکاران، ۱۳۹۷) کیفیت زندگی از دهه ۱۹۶۰ به بعد وارد ادبیات نظری و مطبوعاتی توسعه شده و همچنین به یکی از موضوعات مورد علاقه علوم اجتماعی تبدیل و مبنای تمایز و دسته‌بندی‌های نوین کشورها در سال‌های اخیر نیز شده است. (شاهرخی ساردو & نوری پور، ۱۳۹۴) همچنین، دارای معانی گوناگونی برای افراد و گروه‌های مختلف است. برخی آن را قابلیت زیست‌پذیری یک ناحیه، برخی دیگر سنجه‌هایی برای میزان جذابیت، و برخی رفاه عمومی، بهزیستی اجتماعی، شادکامی، رضایتمندی، و... تفسیر کرده‌اند. (رضوانی & همکاران، ۱۳۸۸)

شایان ذکر است که لئو (۱۳۸۳) کیفیت زندگی را عنوانی جدید برای مفهوم قدیمی بهزیستی مادی و روانی مردم در محیط زندگی خود بیان نموده است. و همچنین مولر (۱۹۸۳) به نقل از: (رضوانی & همکاران، ۱۳۸۸) کیفیت زندگی را رضایت کلی فرد از زندگی می‌داند. از نظر پسیون (۲۰۰۳) کیفیت زندگی به وضعیت محیطی که مردم در آن زندگی می‌کنند و نیز به برخی صفات و ویژگی‌های خود

مردم دلالت دارد. (قدیری م. & همکاران، ۱۳۹۷) همچنین، به دنبال غفلت از جنبه‌های کیفی زندگی انسان طی چند دهه گذشته در کشورهای غربی مورد توجه اندیشمندان و متفکران علوم انسانی قرار گرفت. (ربانی خوراسگانی & کیانپور، ۱۳۸۶)

هبیتات در سال ۲۰۱۲، در ۵۴ شهر کشورهای توسعه یافته برای شناسایی مهم‌ترین اجزای مفهوم شکوفایی مطالعاتی انجام داد. کارشناسانی از کشورهای آسیا، آفریقا، کشورهای عربی، و آمریکای لاتین به این اجماع دست یافتند که شکوفایی شهری از ادغام پنج بعد حیاتی ایجاد می‌شود: ۱- بهره‌وری ۲- توسعه زیرساخت ۳- کیفیت زندگی ۴- برابری و مشارکت اجتماعی ۵- پایداری محیطی (سندز، ۲۰۱۵) ۱ شهرها تنها زمانی به شکوفایی می‌رسند که اهداف زیست‌محیطی و اجتماعی آن‌ها به‌طور کامل با اهداف اقتصادی‌شان یکپارچه شود. (بی جی کانلار & همکاران، ۲۰۱۵) ۲

شمار زیادی از محققان درباره ادبیات کیفیت زندگی بررسی کرده‌اند و در این مورد موافقت وجود دارد که تعریفی پرمعنی و جامع از کیفیت زندگی می‌بایست به رسمیت شناخته شود که: این مفهوم (کیفیت زندگی) دو بعد مرتبط و پیوسته دارد: یک بعد روان‌شناختی و یک بعد محیطی. (خراسانی مقدم & همکاران، ۱۳۹۴)

شمار زیادی از محققان درباره ادبیات کیفیت زندگی بررسی کرده‌اند و در این مورد موافقت وجود دارد که تعریفی پرمعنی و جامع از کیفیت زندگی می‌بایست به رسمیت شناخته شود که: این مفهوم (کیفیت زندگی) دو بعد مرتبط و پیوسته دارد: یک بعد روان‌شناختی و یک بعد محیطی. (خراسانی مقدم & همکاران، ۱۳۹۴)

بیان مسئله

گری سن و یونگ اشاره می‌کنند به نظر می‌رسد توافق و اجماعی وجود داشته باشد که در تعیین کیفیت زندگی دو سری بنیادی از اجزا و فرایندها در تعامل‌اند: آن‌هایی که به یک فرایند روان‌شناختی داخلی وابسته‌اند و احساس رضایتمندی یا کامروایی ایجاد می‌کنند و آن‌ها که شرایط بیرونی هستند و فرایندهای داخلی را برمی‌انگیزند. راجع به بعد اول، عبارات دیگری به‌کاررفته است. مثلاً کیفیت زندگی انفرادی/شخصی، رفاه و خوشبختی ذهنی و درونی، یا رضایت از زندگی. برای بعد دوم عبارات و سطوح مختلفی به‌کاررفته است. مثلاً، کیفیت زندگی شهری، کیفیت زندگی اجتماعی، کیفیت مکان، و کیفیت زندگی محیطی. (ماسام، ۲۰۰۲) از آنجا که مفهوم (کیفیت زندگی) چنین پیچیده و چندوجهی است،

1.Sands

2.Yigitcanlar

غالباً گفته می‌شود که ترکیب و آمیختن هر دو بعد برای فراهم کردن تصویر کاملی از کیفیت زندگی درباره یک شخص یا یک مکان اهمیت دارد. دیزارت و دلر استدلال می‌کنند که کیفیت زندگی یک فرد وابسته است به حقایق بیرونی و عینی زندگی‌اش و ادراک درونی و ذهنی که او از این عوامل و نیز از خویشتن دارد. (دیزارت & دلر، ۲۰۰۰)^۱ نتیجه اینکه باید توجه داشت که جست و جوی معیارهای مناسب کیفیت زندگی به خاطر پیچیدگی این مفهوم کار ساده‌ای نیست. کمبود تعریف مشترک در ادبیات نظری مربوطه تأییدکننده این موضوع است. دو مسئله مرتبط با هم وجود دارد که هر دو با معیارهای چندبعدی کیفیت زندگی مرتبط است و هر مطالعه‌ای در مورد آن را پیچیده می‌کند. مسئله اول این است که کیفیت زندگی به مجموعه‌ای از ویژگی‌های بیرونی وابسته است، نظیر کیفیت و کمیت خدمات عمومی، محیط طبیعی و انسان ساخت، و تسهیلات فرهنگی. همچنین، عوامل ناملموسی نظیر کنش‌های انسانی و سرمایه اجتماعی و انسانی. مسئله دوم این است که کیفیت زندگی به خصوصیات درونی ساکنان وابسته است، نظیر پایگاه اجتماعی، جنسیت، سن، تحصیلات، فرهنگ و نژاد. از همین رو، از دو دسته وسیع از شاخص‌ها برای تحلیل کیفیت زندگی استفاده شده است: شاخص‌های ذهنی و عینی کیفیت زندگی (بیاگا & همکاران، ۲۰۱۸)^۲ در واقع، مطالعه‌های کیفیت زندگی شهری، دو رویکرد ذهنی و عینی وجود دارد. (لی & همکاران، ۲۰۰۸)^۳ توافقی عمودی وجود دارد که از طریق یکپارچه کردن ابعاد عینی و ذهنی کیفیت زندگی امکان به دست آوردن تصویر کامل‌تر و مفیدتری از آن در مقیاس‌های گوناگون مکانی و زمانی ایجاد می‌شود. (رضوانی & همکاران، ۱۳۸۸) همچنین باید توجه داشت که برداشت ساکنان هر شهری از کیفیت زندگی تحت تأثیر پنج دسته از عوامل قرار می‌گیرد: ۱- خصوصیات فردی نظیر جنسیت، سن، منزلت اجتماعی، داشتن فرزند، شغل، تحصیلات، درآمد. ۲- تسهیلات بکر محیطی نظیر هوا، کوه، دریا. ۳- انواع تسهیلات انسان ساخت نظیر خدمات آموزشی، بهداشت، تسهیلات حمل‌ونقل، تسهیلات فرهنگی. ۴- مشکلاتی نظیر جرم و جنایت، آلودگی هوا، آلودگی صوتی. ۵- تعاملات اجتماعی با دوستان و خویشاوندان (بیاگا & همکاران، ۲۰۱۸)

اهمیت و ضرورت تحقیق

شهر به عنوان بستر زیست بشر، نقش اساسی در ایجاد احساس رضایتمندی داشته و در واقع شکل‌دهنده سبک زندگی انسان و تعیین‌کننده کیفیت زندگی اوست. پس توجه به محیط فیزیکی شهر از سوی برنامه‌ریزان و ساماندهی آن نقش مهمی در بهبود کیفیت زندگی بشر دارد. بحث کیفیت زندگی به تازگی در ادبیات توسعه پایدار و برنامه‌ریزی توسعه اجتماعی و مباحث اقتصاد نوین مطرح شده و جایگاه

1. Dissart & Deller

2. Biagia

ویژه‌ای یافته است. (عظیمی، ۱۳۸۹) این مبحث یک موضوع چند رشته‌ای بوده و از این‌رو یک مفهوم چند بعدی می‌باشد (ویش، ۱۹۸۶) کیفیت زندگی یک مفهوم جدید است که در تحقیقات اجتماعی ترکیبی از تغییر در درآمد مردم، شرایط زندگی، وضعیت سلامت، فشارهای روانی، تفریح، روابط اجتماعی و غیره می‌باشد. (قربانی، ابراهیم پور، & نوشاد، ۲۰۱۲)

طی سی سال گذشته، کیفیت زندگی به مثابه یک هدف اصلی توسعه جامعه بر سیاست‌گذاری‌های بسیاری از کشورها تأثیرگذار بوده است. مفهوم کیفیت زندگی جایگزین ایده ثروت به مثابه هدف اصلی توسعه اجتماعی شده است. (ماجدی & لهسایی زاده، ۱۳۸۵)

اهداف: بررسی و شناسایی شاخص‌های کیفیت زندگی در محلات شهر تهران می‌باشد.

سوالات تحقیق

۱. آیا کیفیت مسکن جزء شاخص‌های ارزیابی کیفیت زندگی در محلات شهر تهران است؟
۲. آیا رضایت از تجهیزات پیاده روها جزء شاخص‌های ارزیابی کیفیت زندگی در محلات شهر تهران است؟
۳. آیا رضایت از سازگاری کاربری‌ها جزء شاخص‌های ارزیابی کیفیت زندگی در محلات شهر تهران است؟
۴. آیا رضایت از وضعیت خیابان‌ها جزء شاخص‌های ارزیابی کیفیت زندگی در محلات شهر تهران است؟

پیشینه تحقیق

مصطفی (۲۰۱۲) در پژوهشی تحت عنوان (شاخص‌های کیفیت زندگی در ارزش مناطق شهری کاسرالنیل در مصر) به این نتیجه می‌رسد که در شناخت بهتر مناطق باید شاخص‌های کیفیت زندگی را به صورت کمی و کیفی سنجید. (حسینی نژاد & همکاران، ۱۳۹۵) رابرت مارانز (۲۰۱۲) در مقاله‌ای به تشریح تعدادی از مدل‌های مفهومی مورد استفاده برای بررسی ارتباط بین شرایط عینی شهری و کیفیت زندگی پرداخته است و در نهایت به بررسی روند سیاست‌های مرتبط با محیط‌زیست و پژوهش‌های رفتاری در زمینه مطالعات کیفیت زندگی شهری می‌پردازد. (حسینی نژاد & همکاران، ۱۳۹۵)

گلبوا (۲۰۱۴) در پژوهشی به سنجش کیفیت زندگی در شهرهای میلیونی روسیه می‌پردازد و به این نتیجه می‌رسد که از بین شهرهای روسیه، کنزا دارای بیشترین رونق اجتماعی و اوماسک دارای بیشترین رونق اقتصادی است. (حسینی نژاد & همکاران، ۱۳۹۵)

در مقاله‌ای به ارزیابی توزیع فضایی کیفیت زندگی در محلات شهر سردشت با استفاده از شاخص‌های اقتصادی، اجتماعی، محیطی و کالبدی می‌پردازند و به این نتیجه می‌رسند که متغیرهای کالبدی با میزان ۰/۸۶۷ بیش‌ترین آثار را در بالا رفتن میزان کیفیت زندگی در سطح محلات شهر سردشت داشته است. (موسوی & باقری کشکولی، ۱۳۹۱)

شاه حسینی (۱۳۹۲) در مقاله‌ای با عنوان (تحلیل شاخص‌های کیفیت زندگی شهری مورد پژوهی: محله وردآورد منطقه ۲۱ شهر تهران) به این نتیجه می‌رسد که سطح رضایت از شاخص کلی کیفیت زندگی شهری و همچنین تمامی شاخص‌های ۹ گانه آن بین کم و متوسط می‌باشد. (شاه حسینی & توکلی، ۱۳۹۳)

احمدی (۱۳۹۳) در مطالعه تطبیقی کیفیت زندگی در محلات بافت جدید و قدیم شهری، مطالعه موردی: محله شهرک قدس و قطارچیان شهر سنندج با تأکید بر بعد ذهنی کیفیت زندگی، میزان رضایتمندی ساکنان دو محله انتخابی از بافت قدیم و جدید را با استفاده از شاخص‌های کیفیت زندگی، مورد ارزیابی قرار می‌دهد. بر اساس نتایج به‌دست‌آمده از تحلیل، فرضیه تحقیق مبنی بر مطلوب‌تر بودن کیفیت زندگی در بافت جدید نسبت به بافت قدیم تأیید شده است. (احمدی & همکاران، ۱۳۹۳)

کیفیت زندگی مهم است، به این دلیل که بسیاری از مردم و سازمان‌ها از بخش‌های متفاوتی هستند که به مسئله کیفیت زندگی توجه می‌کنند و همواره سعی در سنجشان دارند. از دیگر مواردی که توجه به کیفیت زندگی را ایجاد کرده است عبارت‌اند از: شناخت این بخش توسعه که توسعه فقط اقتصادی نیست بلکه اجتماعی و در نهایت بشری است. شناخت بخشی از جنبش‌های محیطی که آیا توسعه محافظ پایداری محیط است و اینکه می‌تواند این شناخت از نظر اجتماعی پایدار باشد و آن را برای بهبود کیفیت زندگی به کار ببرد. (حسینی نژاد & همکاران، ۱۳۹۵) توجه به کیفیت زندگی در حال افزایش است و بخشی است که آگاهانه در حال رشد بوده و مهم است که این مسئله را بیشتر گسترش دهیم. (آدرین، ۲۰۰۲) از دهه ۱۹۷۰ در نتیجه ظهور آثار منفی حاصل از رشد اقتصادی از سویی و پیدایش نظریه توسعه پایدار از سوی دیگر، کیفیت زندگی ابعاد و پنداشتی اجتماعی‌تر پیدا کرد و در دهه ۱۹۹۰ نیز آغاز بحث کیفیت زندگی ابعاد و پنداشتی اجتماعی‌تر پیدا کرد و در دهه ۱۹۹۰ نیز آغاز بحث کیفیت زندگی اجتماعی با تأکید بر سازه‌های اجتماعی همچون سرمایه اجتماعی، همبستگی اجتماعی، عدالت اجتماعی و ... بود. (غفاری & امیدی، نشر شیرازه)

بر اساس نتایج پژوهش محمدنیا قرائی، ف و همکاران، (۱۳۹۴) میزان کیفیت ذهنی زندگی و سرمایه اجتماعی در محله جاهدشهر متوسط رو به ضعیف ارزیابی شده و کیفیت عینی زندگی، متوسط رو به بالا ارزیابی گردید. این سطح از رضایتمندی برای یکی از محلات برنامه‌ریزی شهری، امتیاز مطلوبی محسوب نمی‌شود. (محمدنیا قرائی & همکاران، ۱۳۹۷)

روش تحقیق:

روش تحقیق از انواع کاربردی، توصیفی و به جهت نوع، پیمایشی است. جامعه آماری شامل مدیران و کارشناسان خبره حوزه مدیریت شهری در شهرداری تهران که تعداد آن‌ها ۵۰ نفر می‌باشد و با استفاده از فرمول کوکران و از روش نمونه‌گیری تصادفی ساده، تعداد ۴۴ نفر به عنوان نمونه آماری انتخاب شدند. برای روایی از روش دلفی و برای پایایی از روش آلفای -کرونباخ و از نرم‌افزار SPSS برای تجزیه و تحلیل داده‌ها استفاده گردید. از آزمون کلموگروف -اسمیرنوف برای تست نرمال بودن و از آزمون One sample t-test برای تأیید فرض و مدل تحقیق استفاده شده است.

روایی و پایایی:

روایی^۱ پرسشنامه

برای تعیین روایی پرسشنامه از روش دلفی تعدیل شده و نظرات متخصصان و کارشناسان مدیریت شهری استفاده شد که تمامی گویه‌ها تأیید گردید.

پایایی^۲ پرسشنامه

قابلیت اعتماد یا پایایی یکی از ویژگی‌های فنی ابزار اندازه‌گیری است. مفهوم یادشده به این امر سروکار دارد که ابزار اندازه‌گیری در شرایط یکسان تا چه اندازه نتایج یکسانی به دست می‌دهد. فیلد^۳ (۲۰۰۹) آلفای کرونباخ بالای ۰/۷ را برای تست‌هایی که به سنجش توانایی افراد می‌پردازد مناسب دانسته و قاعدتاً به‌طور قوی‌تر این عدد برای پرسشنامه‌های نگرش‌سنج نیز مناسب است. در این پژوهش نیز آلفای بالای ۰/۷ میزان مناسبی برای پایایی ابزار در نظر گرفته شده است. بنابراین اندازه‌گیری قابلیت اعتماد، با استفاده از روش آلفای کرونباخ و نرم‌افزار SPSS۲۱ صورت می‌گیرد. بنابر این با استفاده از داده‌های به دست آمده از پرسشنامه و به کمک نرم‌افزار آماری SPSS میزان ضریب اعتماد با روش

1. Validity.
2. Reliability.
3. Field.

آلفای کرونباخ محاسبه شد. (بیندل، ۲۰۱۸) و مقدار آن برای هر گویه بالاتر از ۰/۷۵ بدست آمد. که مورد تأیید می‌باشد.

نرمال بودن:

برای بررسی نرمال بودن داده‌ها از آزمون کولموگروف-اسمیرنوف در SPSS استفاده گردید و عدد بدست آمده ۰/۶۵ می‌باشد و با توجه به بالاتر بودن سطح معناداری ($Sig > 0.05$) این آزمون تأیید گردید. پس نتیجه می‌گیریم داده‌های تحقیق نرمال می‌باشند و از آزمون‌های پارامتریک می‌توان استفاده کرد. در انتها از آزمون One-Sample t-Test برای تأیید یا عدم تأیید مفروضات تحقیق استفاده گردید.

شکل ۱- نمودار مفهومی شاخص‌های کیفیت زندگی (قدیری م. & همکاران، ۱۳۹۷)

جدول ۱- شاخص‌های کیفیت زندگی در محلات شهر تهران (قدیری م. & همکاران، ۱۳۹۷)

ردیف	شاخص‌ها	درصد تأیید نظرات (تأیید/رد)
۱	کیفیت مسکن	۸۵٪
۲	زیبایی و جذابیت محله	۷۴٪
۳	رضایت از تجهیزات پیاده روها	۹۳٪
۴	رضایت از سازگاری کاربری‌ها	۸۱٪
۵	رضایت از وضعیت خیابان‌ها	۸۳٪
۶	رضایت از فضای سبز محله	۸۴٪
۷	دسترسی به امکانات آموزشی	۸۷٪
۸	دسترسی به امکانات بهداشتی	۸۶٪
۹	دسترسی به امکانات ورزشی	۹۳٪
۱۰	دسترسی به مراکز تفریحی	۹۰٪
۱۱	دسترسی به حمل و نقل عمومی	۸۵٪
۱۲	دسترسی به مراکز فرهنگی	۸۴٪
۱۳	دسترسی به مراکز اداری	۸۴٪
۱۴	رضایت از امنیت محله	۸۵٪
۱۵	همسایگی امن	۸۹٪
۱۶	فرصت‌های شغلی	۷۴٪
۱۷	میزان درآمد	۸۹٪
۱۸	امنیت اشتغال	۸۱٪
۱۹	امنیت جانی و مالی	۹۵٪
۲۰	رضایت از کمبود آلودگی‌های زیست‌محیطی و صوتی	۸۵٪
۲۱	رضایت از سیستم دفع پسماند	۸۴٪
۲۲	رضایت از نظافت محله	۸۵٪
۲۳	رضایت از آب آشامیدنی	۸۴٪
۲۴	رضایت از سیستم رفع آبگرفتگی	۷۳٪
۲۵	مقاومت در برابر خطرهای طبیعی	۷۴٪

تجزیه و تحلیل داده‌ها

آمار توصیفی:

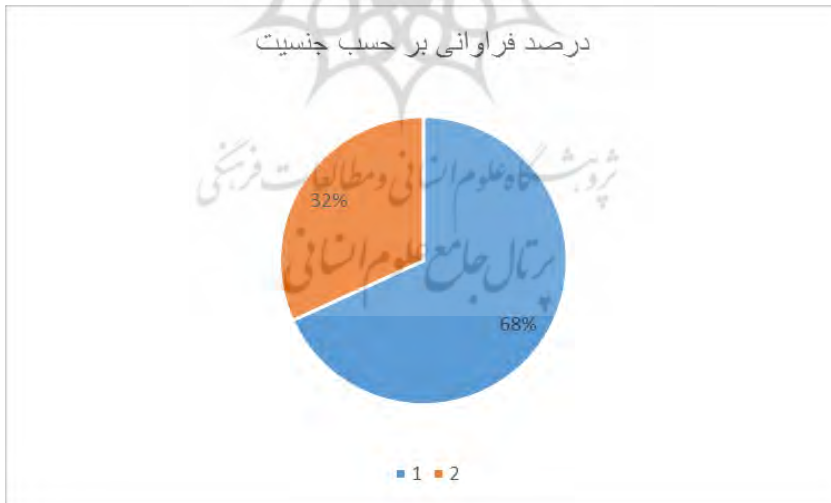
بررسی ویژگی‌های جمعیت شناختی نمونه آماری در این قسمت ویژگی‌های جمعیت شناختی عضو نمونه تحقیق یعنی جنسیت، تحصیلات، سابقه کار و سن مورد بررسی قرار می‌گیرد.

جنسیت:

یافته‌های پژوهش حاکی از آن بود که ۶۸ درصد پاسخ‌دهندگان را مردان و ۳۲ درصد پاسخ‌دهندگان را زنان تشکیل می‌دهند (جدول و شکل شماره ۲).

جدول ۲: توزیع فراوانی پاسخ‌دهندگان بر حسب جنسیت

متغیر جنسیت	فراوانی	فراوانی درصدی
مرد	۳۰	۶۸٪
زن	۱۴	۳۲٪

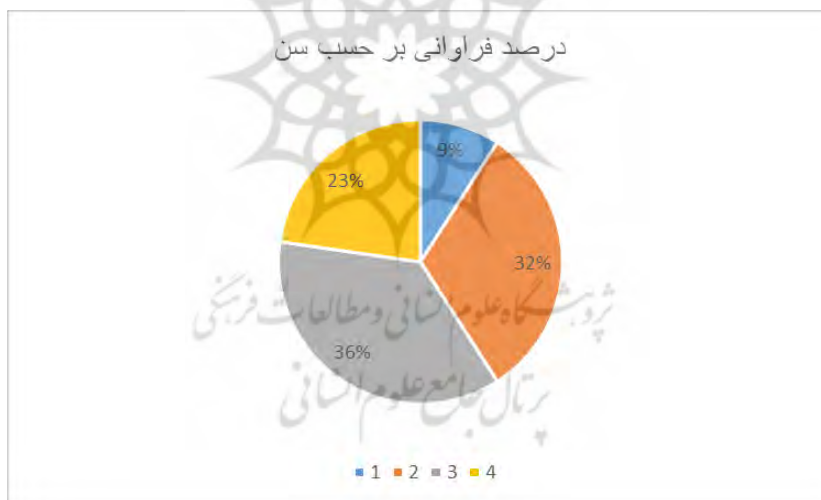
شکل ۲: توزیع فراوانی پاسخ‌دهندگان بر حسب جنسیت

سن:

یافته‌های پژوهش نشان دهنده این است که ۹ درصد از پاسخ‌دهندگان ۲۵ تا ۳۰ سال، ۳۲ درصد ۳۱ تا ۴۰ سال، ۳۶ درصد ۴۱ تا ۵۰ سال و ۲۳ درصد از پاسخ‌دهندگان ۵۱ سال به بالا سن داشتند (جدول و شکل شماره ۳).

جدول ۳: توزیع فراوانی پاسخ‌دهندگان بر حسب متغیر سن

متغیر	فراوانی	درصد فراوانی
۲۵ تا ۳۰ سال	۴	۹٪
۳۱ تا ۴۰ سال	۱۴	۳۲٪
۴۱ تا ۵۰ سال	۱۶	۳۶٪
۵۱ سال به بالا	۱۰	۲۳٪

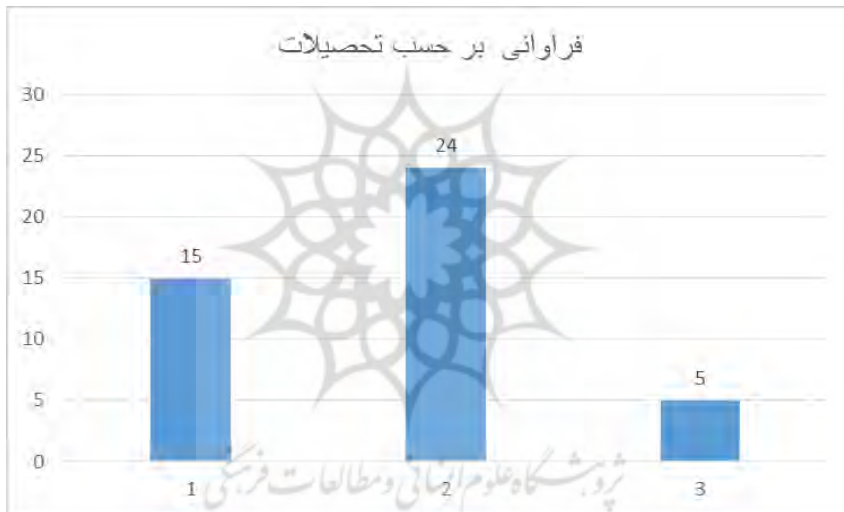
شکل ۳: توزیع فراوانی پاسخ‌دهندگان بر حسب سن

تحصیلات:

یافته‌های پژوهش نشان‌دهنده این است که ۳۴ درصد شرکت‌کنندگان لیسانس و ۵۵ درصد فوق لیسانس و ۱۱ درصد را دکتری می‌باشند (جدول و شکل شماره ۴).

جدول ۴: توزیع فراوانی پاسخ دهندگان بر حسب متغیر تحصیلات

متغیر	فراوانی	درصد فراوانی
لیسانس	۱۵	۳۴
فوق لیسانس	۲۴	۵۵
دکتری	۵	۱۱

شکل ۴: توزیع فراوانی پاسخ دهندگان بر حسب تحصیلات

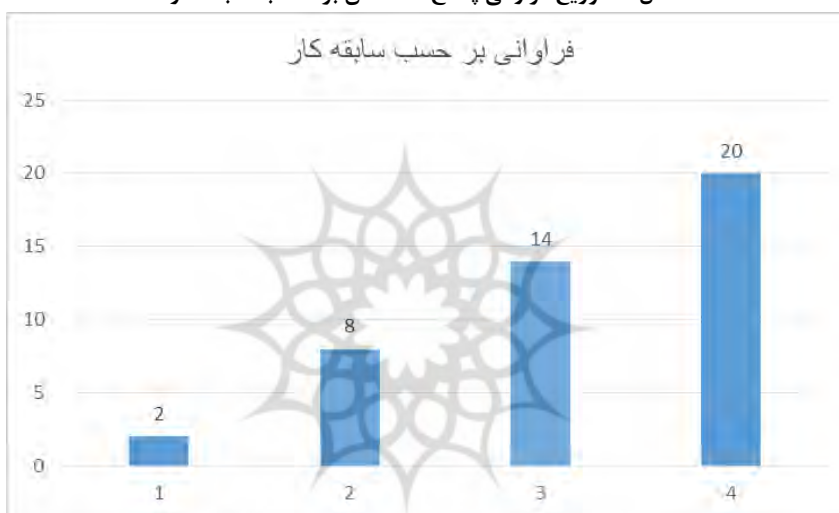
سابقه کار:

یافته‌های پژوهش نشان‌دهنده این است که ۵ درصد پاسخ‌دهندگان ۵ تا ۱۰ سال، ۱۸ درصد ۱۰-۱۵ سال، ۳۲ درصد ۱۵-۲۰ سال و ۴۵ درصد شرکت‌کنندگان ۲۰ سال به بالا سابقه کار داشتند (جدول و شکل شماره ۵).

جدول ۵: توزیع فراوانی پاسخ دهندگان بر حسب متغیر سابقه کار

متغیر	فراوانی	درصد فراوانی
۵ تا ۱۰ سال	۲	۵
۱۰ تا ۱۵ سال	۸	۱۸
۱۵ تا ۲۰ سال	۱۴	۳۲
۲۰ سال به بالا	۲۰	۴۵

شکل ۵: توزیع فراوانی پاسخ دهندگان بر حسب سابقه کار

آمار استنباطی:

آزمون سؤال‌های پژوهش (مفروضات پژوهش)

فرضیه اول: (نقیض فرض صفر): کیفیت مسکن یکی از شاخص‌های کیفیت زندگی می‌باشد.

فرضیه دوم: (نقیض فرض صفر): رضایت از تجهیزات پیاده روها یکی از شاخص‌های کیفیت زندگی می‌باشد.

فرضیه سوم: (نقیض فرض صفر): رضایت از سازگاری کاربری‌ها یکی از شاخص‌های کیفیت زندگی می‌باشد.

فرضیه چهارم: (نقیض فرض صفر): رضایت از وضعیت خیابان‌ها یکی از شاخص‌های کیفیت زندگی می‌باشد.

جهت آزمون مفروضات، سؤال‌های پژوهش از آزمون میانگین یک جامعه یا آزمون One-Sample t-Test استفاده شده است.

با توجه به مفاهیم آمار، اطلاعات لازم برای آزمون به شرح زیر است:

تعداد نمونه ۴۴ نفر است در نتیجه درجه آزادی (df) برابر با ۴۳ است.

مبنای سنجش فرضیات برابر با ۳ در نظر گرفته شده است زیرا آزمون پنج گزینه‌ای بود.

با توجه به این اطلاعات برای آزمون باید آماره آزمون محاسبه شود. چنانچه آماره آزمون بزرگتر از نقطه بحرانی باشد، فرضیه H_0 به احتمال ۹۵ درصد رد می‌شود و فرضیه مقابل پذیرفته می‌شود.

$$H_0 : \pi \infty 3$$

$$H_1 : \pi \neq 3$$

برای بررسی این فرضیه، آزمون تی تک متغیره، سطح معنی داری در جداول ۶ و ۷ درج گردیده است و توضیح و تفسیر آن در پایین جداول ارائه شده است.

جدول ۶: شاخص‌های توصیفی مؤلفه کیفیت مسکن

میانگین	انحراف استاندارد	خطای استاندارد میانگین
۳/۱۸	۱/۰۵	۰/۲۰۱۲۰

جدول ۷: آزمون تی تک متغیره برای مؤلفه کیفیت مسکن

آماره t	درجه آزادی	سطح معنی داری	تفاوت میانگین
۷,۰۰۶	۴۳	۰/۰۰۰	۱/۰۳

با توجه به جدول ۷ آماره تی (۷,۰۰۶) و سطح معنی‌داری ($Sig < 0.05$) بوده، رابطه مؤلفه (کیفیت مسکن) در مدل معنی‌دار می‌باشد بنابراین میانگین، به‌طور معناداری بالاتر از میانگین فرضی یعنی ۳ است پس می‌توان نتیجه گرفت که مؤلفه کیفیت مسکن در مدل کیفیت زندگی مورد تأیید قرار گرفته است. مابقی سؤالات و فرضیات نیز به همین ترتیب مورد تأیید قرار گرفته‌اند که در جدول ۸ آمده است.

جدول ۸: شاخص‌های توصیفی - آزمون تی تک متغیره برای تمامی مؤلفه‌ها

One-Sample Statistics				
	N	Mean	Std. Deviation	Std. Error Mean
کیفیت مسکن	44	3.1847	1.0500	.20120
زیبایی و جذابیت محله	44	4.0602	1.19312	.20167
رضایت از تجهیزات پیاده روها	44	4.2189	1.14716	.19390
رضایت از سازگاری کاربری‌ها	44	4.7206	1.14275	.19316
رضایت از وضعیت خیابان‌ها	44	3.6179	1.14716	.19390
رضایت از فضای سبز محله	44	4.0857	1.14275	.19316
دسترسی به امکانات آموزشی	44	3.4000	1.16171	.19637
دسترسی به امکانات بهداشتی	44	3.6571	1.16171	.19637
دسترسی به مراکز ورزشی	44	4.2857	1.0857	.14711
دسترسی به مراکز تفریحی	44	3.6000	1.4000	.14272
دسترسی به حمل و نقل عمومی	44	3.6286	1.6571	.16172
دسترسی به مراکز فرهنگی	44	3.6286	1.2857	.12646
دسترسی به مراکز اداری	44	3.6000	1.6000	.26495
رضایت از امنیت محله	44	4.0857	1.14716	.19390
همسایگی امن	44	3.4000	1.14275	.19316
فرصت‌های شغلی	44	3.1447	1.16171	.19637
میزان درآمد	44	4.4602	1.12646	.19041
امنیت اشتغال	44	4.9189	1.26491	.21381
امنیت جانی و مالی	44	4.7706	1.21476	.20533
رضایت از کمبود آلودگی زیست‌محیطی و صدا	44	3.6179	1.19030	.20120
رضایت از سیستم دفع پسماند	44	3.6000	1.14716	.19390
رضایت از نظافت محله	44	3.0857	1.14275	.19316
رضایت از آب آشامیدنی	44	4.4501	1.16171	.19637
رضایت از سیستم رفع آبرفتگی	44	4.0533	1.16171	.19637
مقاومت در برابر خطرهای طبیعی	44	4.7571	1.0857	.14711

نتیجه‌گیری

نکته قابل توجه دیگر اینکه مقایسه نتایج این پژوهش با سایر پژوهش‌ها نظیر پژوهش روسو و همکاران (۲۰۱۵) نشان می‌دهد که اهمیت یا تأثیر شاخص‌های مختلف در کیفیت زندگی مطابق وضعیت هر شهری متفاوت است و باید با دقت مورد توجه قرار گیرد. همچنین، مقایسه نتایج پژوهش با مبانی و پژوهش‌هایی نظیر بیاگیا و همکاران (۲۰۱۸) بیانگر این است که کیفیت زندگی به خصوصیات درونی ساکنان هر شهر و محله نیز وابسته است.

این تحقیق نشان داد که شاخص‌های کیفیت زندگی در محلات شهر تهران دارای ۲۵ مورد می‌باشد و بر اساس این تحقیق شهروندان و مدیران شهری می‌توانند با تقویت این شاخص‌ها به بالا بردن کیفیت زندگی در محلات شهر تهران کمک نمایند.

مؤلفه‌ها عبارت‌اند از: ۱- کیفیت مسکن ۲- زیبایی و جذابیت محله ۳- رضایت از تجهیزات پیاده‌روها ۴- رضایت از سازگاری کاربری‌ها ۵- رضایت از وضعیت خیابان‌ها ۶- رضایت از فضای سبز محله ۷- دسترسی به امکانات آموزشی ۸- دسترسی به امکانات بهداشتی ۹- دسترسی به مراکز ورزشی ۱۰- دسترسی به مراکز تفریحی ۱۱- دسترسی به حمل‌ونقل عمومی ۱۲- دسترسی به مراکز فرهنگی ۱۳- دسترسی به مراکز اداری ۱۴- رضایت از امنیت محله ۱۵- همسایگی امن ۱۶- فرصت‌های شغلی ۱۷- میزان درآمد ۱۸- امنیت اشتغال ۱۹- امنیت جانی و مالی ۲۰ رضایت از کمبود آلودگی زیست‌محیطی و صدا ۲۱- رضایت از سیستم دفع پسماند ۲۲- رضایت از نظافت محله ۲۳- رضایت از آب آشامیدنی ۲۴- رضایت از سیستم رفع آبگرفتگی ۲۵- مقاومت در برابر خطرهای طبیعی

پیشنهادها:

با مصاحبه با خبرگان و متخصصان مدیریت شهری پیشنهادهای زیر ارائه گردید که در تحقیق نیز از آن‌ها استفاده شد.

راهکارهایی برای بهبود و ارتقاء سرزندگی محله:

- ۱- پیش‌بینی فضاها و مبلمان مناسب جهت مکث و تجمع ساکنان محله.
- ۲- ایجاد فضاهای چند منظوری فرهنگی، آموزشی و ورزشی به منظور استفاده از فضا در تمام ساعات.
- ۳- تجهیز و تقویت فضاهای سبز محلی به منظور ایجاد جذابیت برای حضور پررنگ‌تر کودکان و زنان در این فضاها.

راهکارهایی برای بهبود و رضایت از خدمات محله‌ای

- ۱- ارتقاء کیفیت کاربری‌های آموزشی در سطح محله.
- ۲- ارتقاء کیفیت کاربری‌های درمانی در سطح محله.
- ۳- ارتقاء کیفیت کاربری‌های ورزشی در سطح محله.
- ۴- ارتقاء کیفیت کاربری‌های فرهنگی در سطح محله.
- ۵- ارتقاء کیفیت کاربری‌های تجاری در سطح محله.
- ۶- ارتقاء کیفیت کاربری‌های مذهبی در سطح محله.

راهکارهایی برای بهبود و ارتقای حمل‌ونقل عمومی

- ۱- جانمایی مناسب ایستگاه‌های اتوبوس در محله برای دسترسی بهتر به خدمات درون و برون محله‌ای.
 - ۲- ایجاد شبکه پیوسته و منسجم پیاده و دوچرخه برای دسترسی به مراکز محله و زیر محله‌ها.
- ### راهکارهایی برای بهبود و ارتقای مشارکت

- ۱- آموزش و تعلیم شهروندان برای آماده سازی آن‌ها برای درگیر شدن در فرایند مشارکت و برنامه‌ریزی برای محله خود.
- ۲- افزایش مشارکت ساکنان در مدیریت محله به وسیله تقویت شورایی‌ها و شورای محله.
- ۳- تشکیل گروه‌های مردم نهاد با اهداف مختلف از جمله مشارکت در برنامه‌ریزی، تصمیم‌گیری و تصمیم سازی در تعامل با نهادهای بالادست.

راهکارهای بهبود و ارتقای امنیت اجتماعی:

- ۱- بهبود وضعیت نورپردازی در محله و تداوم روشنایی در ساعات انتهایی شب.
- ۲- برنامه‌ریزی برای استفاده از زمین‌های بایر و متروکه داخل محله برای تأمین کاربری‌های موردنیاز محله.

راهکارهای بهبود و ارتقای اوقات فراغت:

- ۱- افزایش سرانه کاربری‌های ساکنان محله هم چون مراکز ورزشی، فرهنگی، فضای سبز و...
- ۲- پیش‌بینی برگزاری نمایشگاه‌ها و مسابقات بازی کودکان و نوجوانان در پارک‌های محلی به صورت دوره‌ای.

منابع

- ابراهیم زاده، ع و قادرمرزی، ج. (۱۳۹۴). تحلیلی بر کیفیت مسکن محلات شهری راهکاری جهت بهبود کیفیت زندگی شهروندان مطالعه موردی محلات دهکلان. جغرافیا و توسعه.
- احمدی، ق و همکاران. (۱۳۹۳). مطالعه تطبیقی کیفیت زندگی در محلات بافت جدید و قدیم شهری... مطالعات شهری.
- A guide to doing quality of life studies, UK: School of Public Policy .
Journal, University of Birmingham. ج. (۲۰۰۲).
- ازکیا، م و دربان آستانه، ع. (۱۳۹۳). روش‌های کاربردی تحقیق جلد ۱. کیهان.
- Urban Quality of Life and Capabilities: An Experimental Stud .
Ecological Economics. & همکاران. (۲۰۱۸).
- بندل، ل. (۲۰۱۸). اثرات یادگیری تلفیقی: تبیین یک ریاضی...
حافظنیا، م. (۱۳۸۵). مقدمه‌ای بر روش تحقیق در علوم انسانی. سمت.
- حجازی، ن و همکاران. (۱۳۹۴). بررسی تأثیر منطقه عسلویه بر کیفیت زندگی (با رویکرد رشد صنعتی).
راهبرد اجتماعی - فرهنگی.
- حسینی نژاد، آ و همکاران. (۱۳۹۵). ارزیابی و سنجش شاخص‌های کیفیت زندگی در محلات شهری...
مجله جغرافیا و توسعه ناحیه‌ای.
- خراسانی مقدم، ص و همکاران. (۱۳۹۴). بررسی شاخص‌های کیفیت زندگی مؤثر بر میزان رضایتمندی ساکنان سکونتگاه‌های غیر رسمی - مطالعه موردی محله فرحزاد تهران - فرحزاد شمالی. پژوهش‌های جغرافیای انسانی.
- Quality of Life in the Planning Literature Journal of Planning
Literature. دیزارت، ج و دلر، ا. (۲۰۰۰).
- ربانی خوراسگانی، ع و کیانیپور، م. (۱۳۸۶). مدل پیشنهادی برای سنجش کیفیت زندگی، مطالعه موردی شهر اصفهان. مجله دانشکده ادبیات و علوم انسانی شماره.
- رضوانی، م و همکاران. (۱۳۸۸). توسعه و سنجش شاخص‌های کیفیت زندگی (مطالعه موردی شهر نورآباد، استان لرستان). مطالعات و پژوهش‌های شهری و منطقه‌ای.

رفیع پور، ا. (۱۳۹۳). بررسی نقش نوع مدرسه در استدلال تناسبی دانش آموزان. پژوهش در برنامه ریزی درسی.

Habitat International. Measuring the prosperity of cities. مسندز، گ. (۲۰۱۵).

شاه حسینی، پ و توکلی، ه. (۱۳۹۳). تحلیل شاخص های کیفیت زندگی شهری، مطالعه موردی: محله وردآورد منطقه ۲۱ شهر تهران. آمایش محیط.

شاهرخی ساردو، ص و نوری پور، م. (۱۳۹۴). بررسی وضعیت شاخص های کیفیت زندگی در مراکز دهستان های شهرستان جیرفت. اقتصاد فضا و توسعه روستایی.

عظیمی، آ. (۱۳۸۹). ابعاد و شاخص های کیفیت زندگی شهری. ماهنامه اطلاع رسانی، آموزشی و پژوهشی شوراها.

غفاری، غ. ر و امید، ر. (نشر شیرازه). کیفیت زندگی توسعه اجتماعی. ۱۳۸۸.

قدیری، م. و همکاران. (۱۳۹۴). ارزیابی شهرک های صنعتی بر کیفیت زندگی نواحی روستایی پیرامونی، مطالعه موردی: شهرک صنعتی شریف، شهرستان ابهر. پژوهش های جغرافیای انسانی.

قدیری، م و همکاران. (۱۳۹۷). تحلیل شاخص های کیفیت زندگی در محلات شهری (مطالعه موردی شهر کوهبنان). پژوهش های جغرافیای انسانی.

Motivational modeling in developing of urban fringe recreational places: An approach for improving the quality of life. Procedia Environmental Sciences-Tabriz. آ و نوشاد، س. (۲۰۱۲).

Subjective Quality of Life Measurement in Taipei. Building and Environment. و همکاران. (۲۰۰۸).

ماجدی، س و لهسایی زاده، ع. (۱۳۸۵). بررسی نقش سرمایه اجتماعی و رضایت از کیفیت زندگی مطالعه موردی بخش پشت آب سیستان. جغرافیای انسانی.

Quality of life: Public planning and private living. Progress in Planning. ماسام، ب. (۲۰۰۲).

محمندیا قزایی، ف و همکاران. (۱۳۹۷). بررسی کنش متقابل سرمایه اجتماعی و کیفیت زندگی در محلات برنامه ریزی شده شهری مطالعه موردی: محله جاهدشهر منطقه ۱۲ مشهد. آمایش جغرافیایی فضا.

موسوی، م و باقری کشکولی، ع. (۱۳۹۱). ارزیابی توزیع فضای کیفیت زندگی در محلات شهر سردشت. پژوهش و برنامه‌ریزی شهری.

Are we really measuring the quality of life? Well-being has subjective dimensions, as well as objective ones. American Journal of Economics and Sociology. ا. (۱۹۸۶).

Towards prosperous sustainable cities, A multiscalar urban sustainability assessment approach. Habitat International. همکاران. (۲۰۱۵).

